

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 17. julija 2008*

V zadevi C-51/05 P,

zaradi pritožbe na podlagi člena 56 Statuta Sodišča, ki je bila vložena 7. februarja 2005,

Komisija Evropskih skupnosti, ki jo zastopata C. Cattabriga, zastopnica, in L. Visaggio, zastopnik, z naslovom za vročanje v Luxembourg,

pritožnica,

druge stranke v postopku

Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, s sedežem v Dolianovi (Italija),

Cantina Trexenta Soc. coop. arl, s sedežem v Senorbiju (Italija),

Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, s sedežem v Sanluriju (Italija),

* Jezik postopka: italijanščina.

Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl, s sedežem v Santa Marii La Palmi (Italija),

Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, s sedežem v Montiju (Italija),

ki jih zastopata C. Dore in G. Dore, odvetnika,

tožeče stranke na prvi stopnji,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik senata, G. Arestis (poročevalec), sodnik, R. Silva de Lapuerta, sodnica, J. Malenovský in T. von Danwitz, sodnika,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 22. novembra 2007

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Komisija Evropskih skupnosti s pritožbo predlaga razveljavitev sodbe Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti z dne 23. novembra 2004 v zadevi Cantina sociale di Dolianova in drugi proti Komisiji (T-166/98, ZOdl., str. II-3991, v nadaljevanju: izpodbijana sodba), v delu, v katerem ji je bila s to sodbo naložena povrnitev škode, ki so jo utrpele Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, Cantina Trexenta Soc. coop. arl, Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl, Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari (v nadaljevanju za vse skupaj: vinske kleti) zaradi stečaja družbe Distilleria Agricola Industriale de Terralba (v nadaljevanju: DAI), ker ni bilo mehanizma, ki bi zagotavljal, v okviru ureditve, uvedene s členom 9 Uredbe Komisije (EGS) št. 2499/82 z dne 15. septembra 1982, ki predpisuje določbe o preventivni destilaciji za vinsko tržno leto 1982/1983 (UL L 267, str. 16), izplačilo pomoči Skupnosti, določene s to uredbo zadevnim proizvajalcem.

Pravni okvir

- 2 Člen 5(1) Uredbe št. 2499/82 določa minimalno nakupno ceno vina, ki je namenjeno destilaciji.
- 3 Na podlagi osme uvodne izjave Uredbe št. 2499/82 ta cena običajno ne omogoča trženja proizvodov, pridobljenih z destilacijo, po tržnih pogojih. Zato Uredba predvideva mehanizem kompenzacije, ki je določen tako, da intervencijski organ izplača

pomoč, katere višina je za destilirano vino določena v prvi in drugi alineji člena 6 navedene uredbe.

4 Člen 9 Uredbe št. 2499/82 določa:

„1. Minimalno nakupno ceno iz prve alineje člena 5(1) plača destilater proizvajalcu najkasneje v devetdesetih dneh po tem, ko je v destilarno prispela [celotna količina vina ali, odvisno od primera, vsaka posamezna pošiljka vina].

2. Intervencijski organ destilaterju najkasneje v devetdesetih dneh po predložitvi dokaza, da je bila celotna količina vina, določenega v pogodbi, destilirana, izplača pomoč, določeno v členu 6(1), ter, kadar je to primerno, povišanje minimalne nakupne cene določene v drugi alineji člena 5(1).

[...]

Destilater mora intervencijskemu organu predložiti dokazilo, da je plačal minimalno nakupno ceno iz prve alineje člena 5(1) v roku, določenem v prvem odstavku, ter povišanje navedene cene v roku, določenem v četrtem odstavku. Če tega dokaza ne predloži v stodvajsetih dneh po dnevu, ko predloži dokaz iz prvega odstavka, intervencijski organ izterja že plačane zneske.

[...]“

5 Člen 11 Uredbe št. 2499/82 določa:

„1. Destilater, v primeru, ki ga določa člen 9, ali proizvajalec v primeru, ki ga določa člen 10, lahko zahteva, da se mu izplača znesek, ki je enak pomoči, določeni v prvem odstavku člena 6, kot predujem, pod pogojem, da zagotovi zavarovanje v korist intervencijskega organa v višini 110 % tega zneska.

2. To zavarovanje je zagotovljeno v obliki jamstva, ki ga da družba, ki ustreza merilom, ki jih je določila država članica, ki ji pripada intervencijski organ.

3. Predujem se izplača najkasneje devetdeset dni po predložitvi dokaza, da je bilo zagotovljeno zavarovanje, in v vsakem primeru po dnevu, ko je bila potrjena pogodba ali deklaracija.

[...]“

6 Člen 46 Statuta Sodišča določa:

„Tožbe proti skupnostim v zadevah, ki izhajajo iz nepogodbene odgovornosti, zastarajo po petih letih od nastanka kršitve. Zastaralni rok se prekine, če se pri Sodišču vložijo tožba ali če je oškodovanec predhodno naslovil svojo zahtevo na pristojno institucijo Skupnosti. V tem primeru je treba postopek sprožiti v dvomesečnem roku, predvidenem v členu 230 Pogodbe ES in členu 146 Pogodbe ESAE; kjer je to primerno, se uporabljajo določbe drugega odstavka člena 232 Pogodbe ES oziroma drugega odstavka člena 148 Pogodbe ESAE.“

Dejansko stanje

- 7 V nadaljevanju sledi povzetek dejanskega stanja, kot izhaja iz točk od 16 do 44 izpodbijane sodbe.
- 8 Vinske kleti so vinogradniške zadruge, ki so proizvajalci vin na Sardiniji (Italija). V okviru preventivne destilacije za tržno leto 1982/1983 so med januarjem in marcem 1983 DAI dobavile vino, ki je bilo destilirano v rokih, ki jih določa člen 4 Uredbe št. 2499/82. Devetdesetdnevni rok, ki ga ima DAI na podlagi člena 9(1) navedene uredbe za plačilo vinskim kletem, se je iztekel junija 1983.
- 9 DAI je 22. junija 1983 od Azienda di Stato per gli Interventi nel Mercato Agricolo (italijanski intervencijski organ, v nadaljevanju: AIMA) zahteval, naj na podlagi člena 11 Uredbe št. 2499/82 izplača predujem pomoči Skupnosti za vino, ki je bilo dobavljeno in destilirano. V ta namen je DAI sklenil predpisano zavarovanje v višini 110 % zneska pomoči na podlagi police, ki jo je izdala Assicuratrice Edile SpA (v nadaljevanju Assedile) v korist organa AIMA. AIMA je 10. avgusta 1983 v skladu s členom 11 izplačal DAI zahtevani predujem pomoči Skupnosti.
- 10 DAI zaradi finančnih težav ni poplačal, odvisno od primera, v celoti ali delno, proizvajalcev, med njimi vinskih kleti, ki so dobavile vino, namenjeno destilaciji. DAI je oktobra 1983 predlagal začetek postopka prisilnega upravljanja, ki ga predvideva italijansko stečajno pravo. Ker je sodišče, na katero je bil naslovljen ta predlog, to je Tribunale d'Oristano (Italija), predlogu ugodilo, je DAI ustavil vsa izplačila, vključno s tistimi, ki jih je bila dolžan proizvajalcem, ki so mu dobavili vino.
- 11 Organ AIMA je zahteval od DAI, naj vrne pomoč Skupnosti, od katere bi odštel zneske, ki so bili pravilno izplačani zgoraj navedenim proizvajalcem, ker mu DAI

v roku, določenem v členu 9(2) Uredbe št. 2499/82, ni predložil dokazila o plačilu minimalne nakupne cene za vino drugim proizvajalcem v devetdesetih dneh po dobavi v destilarno, predvidenem v členu 9(1) te uredbe. Ker DAI te pomoči ni vrnil, je organ AIMA zahteval, naj mu Assedile izplača znesek varščine.

- 12 Na podlagi zahteve DAI je Pretore de Terralba (Italija) 26. julija 1984 izdalo začasno odredbo, s katero je Assedile prepovedalo plačati varščino organu AIMA. Za DAI je bil določen rok šestdesetdnevni rok za vložitev tožbe v glavni stvari.
- 13 DAI je septembra 1984 vložil tako tožbo pred Tribunale civile v Rimu (Italija). Predlagal je predvsem, naj to sodišče ugotovi, da bi bili proizvajalci končni prejemniki varščine, ki je bila zagotovljena pri Assedile v okviru zneskov, ki jim jih je še treba izplačati. Zatrjeval je, da je bila varščina namenjena zavarovanju plačila minimalne nakupne cene proizvajalcem, sorazmerno z dobavljeno proizvodnjo, če destilater ne izpolni svojih obveznosti. Predlagal je, naj se Sodišču postavi vprašanja za predhodno odločanje glede razlage uredb Skupnosti, ki se uporabljajo v tej zadevi.
- 14 Vinske kleti, še ena vinogradniška zadruga in konzorcij vinogradniških zadrug so intervenirali v tem postopku, pri čemer so se strinjali z navedbami DAI. Navajali so, da jim zneski, ki so predmet varščine, ki jo je dal Assedile, pripadajo v sorazmerju z dobavljenim vinom, zato so zahtevali, naj Tribunale civile di Roma odloči, da jim je bil Assedile dolžan izplačati znesek njihovih neplačanih terjatev do DAI, podredno pa, da jim je organ AIMA dolžan izplačati te zneske.
- 15 Medtem je Tribunale di Oristano s sodbo z dne 27. februarja 1986 zoper DAI uvedlo stečajni postopek.
- 16 Tribunale civile di Roma je v sodbi z dne 27. januarja 1989 ugotovilo, da so bile zahteve zadrug, ki so intervenirale v podporo DAI, neutemeljene, pri čemer je ugotovilo, da je Uredbo št. 2499/82 mogoče razlagati, prav tako pa tudi vse pogodbene

klavzule v zvezi z varščino, ki jo je dal Assedile v korist AIMA, in da torej Sodišču ni treba predložiti vprašanja za sprejetje predhodne odločbe. Tribunale civile di Roma je po izključitvi vseh domnevnih pravic teh zadrug do prejema zneska varščine, ki ga zagotavlja Assedile, presodilo, da je stečajni postopek DAI ustrezen okvir za to, da bi navedene zadruge lahko dosegle izplačilo svojih terjatev.

- 17 Vinske kleti, z izjemo Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, so 27. septembra 1989 vložile pritožbo zoper to sodbo pred Corte d'appello di Roma. To je s sodbo z dne 19. novembra 1991 odločilo, da pritožba ni dopustna, ker vinske kleti pritožbe niso pravilno vročile stečajnemu upravitelju DAI, temveč DAI samemu, ki je bil takrat v stečaju, in ker niso pravilno opravile vročitve v določenem roku.
- 18 Medtem je Assedile 16. januarja 1990 organu AIMA plačal dolgovane zneske.
- 19 Corte suprema di cassazione je s sodbo z dne 28. novembra 1994 zavrnilo pritožbo, ki so jo vinske kleti z izjemo Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari vložile zoper sodbo Corte d'appello di Roma.
- 20 Vinske kleti so pravilno prijavile svoje terjatve do DAI v okviru stečajnega postopka, ki je potekal v zvezi s to družbo, in ob koncu tega postopka, leta 2000, sodelovale pri delitvi kot privilegirani upniki. V delitvi so prejele plačilo svojih priznanih terjatev do DAI, in sicer 39 % zneska teh terjatev.
- 21 Z dopisom z dne 22. januarja 1996 so vinske kleti od organa AIMA zahtevale, naj izpolni njihove terjatve do DAI, pri čemer so navedle, da organ AIMA ni bil upravičeno obogaten s prejemom varščine. Organ AIMA je zavrnil to zahtevo z navedbo, da mu varščina pripada in da proizvajalci nimajo nobenega neposrednega pravnega

sredstva, s katerim bi lahko od njega zahtevali izpolnitev terjatev, ki so jih imeli do DAI. Vinske kleti so 16. februarja 1996 na Tribunale civile di Cagliari (Italija) vložile tožbo zoper AIMA zaradi neupravičene obogatitve, vendar je bil ta postopek prekinjen zaradi iskanja možnosti poravnave strank.

- 22 Vinske kleti so 13. novembra 1996 naslovile prijavo na Komisijo, v kateri so navedle, da je organ AIMA domnevno kršil predpise Skupnosti, še posebej Uredbo št. 2499/82, in predlagale Komisiji, naj naloži organu AIMA in Italijanski republiki, naj jim povrneto zneske, ki jih niso prejele na podlagi pomoči Skupnosti za tržno vinsko leto 1982/1983.
- 23 Komisija je z dopisom z dne 25. junija 1997 vinske kleti obvestila, da je Assedile 16. januarja 1990 izplačal AIMA znesek varščine, skupaj z obrestmi. Nato jih je z dopisom z dne 8. decembra 1997 obvestila, da je AIMA februarja 1991 unovčil znesek te varščine in ga vknjižil v korist Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) v poslovnem letu 1991.
- 24 Vinske kleti so z dopisom dne 23. januarja 1998, ki je na Komisijo prispel 5. februarja 1998, od te institucije zahtevale, naj jim nakaže znesek, ki ustreza vsoti terjatev, ki so jih imele do DAI, ker je bila varščina, izplačana organu AIMA, povrnjena EKUJS. Zatrjevale so, da iz Uredbe št. 2499/82, katere namen je koristiti proizvajalcem vina, izhaja, da bi ti morali biti dejanski in edini prejemniki pomoči, ki jo predvideva ta uredba.
- 25 Komisija je to zahtevo zavrnila z dopisom z dne 31. julija 1998, ki ga je podpisal generalni direktor Generalnega direktorata za kmetijstvo Komisije in so ga tožeče stranke prejele 14. avgusta 1998. Navedla je, da je bil postopek plačila pomoči destilaterju, ki se je uporabljal v obravnavanem primeru, primarno v korist destilaterju, da bi lahko kompenziral visoko nakupno ceno vina. Zavarovanje je bilo zagotovljeno v korist organa AIMA in proizvajalci ne morejo uveljavljati nobene pravice do njegovega zneska.

- 26 Komisija je v istem dopisu poleg tega navedla, da potrditev pogodb, ki so jih sklenile tožeče stranke in DAI, ki jo je opravil organ AIMA, ne spremeni zasebne narave teh pogodb, tako da bi bile zatrjevane obveznosti Komisije do vinskih kleti nepogodbene. Posledično je vsaka tožba proti Skupnosti zastarala na podlagi člena 46 Statuta Sodišča, ker je bil znesek varščine, ki jo zagotavlja Assedile, organu AIMA izplačan 16. januarja 1990 in vrnjen EKUJS med proračunskim letom 1991.

Postopek pred Sodiščem prve stopnje in izpodbijana sodba

- 27 Vinske kleti so v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 12. oktobra 1998 vložile tožbo, s katero so predlagale, prvič, razglasitev ničnosti dopisa Komisije z dne 31. julija 1998 na podlagi člena 230 ES, drugič, ugotovitev nedelovanja navedene institucije v nasprotju s členom 232 ES, ki jo pomeni dejstvo, da ni sprejela odločbe v zvezi z dodelitvijo, v njihovo korist, pomoči Skupnosti, ki bi jim jo moral izplačati DAI, in, tretjič, naj se Komisiji naloži, da na podlagi neupravičene obogatitve in/ali ob uporabi člena 235 ES vinskim kletem plača nadomestilo, ki je enakovredno zneskom, ki jim jih je dolgoval DAI.
- 28 Komisija predlaga, naj se tožba zavrže kot nedopustna in, podredno, naj se zavrne kot neutemeljena.
- 29 Sodišče prve stopnje je v točkah 80 in 83 izpodbijane sodbe kot nedopustni zavrglo zahtevi vinskih kleti glede razglasitve ničnosti dopisa Komisije z dne 31. julija 1998 in ugotovitve nedelovanja institucije. Prav tako je v točki 84 navedene sodbe zavrglo zahtevo za naložitev Komisiji, naj na podlagi neupravičene obogatitve plača nadomestilo.

- 30 Sodišče prve je v točki 150 izpodbijane sodbe nasprotno presodilo, da je odškodninski zahtevek, vložen na podlagi člena 235 ES, dopusten, ter ugotovilo, v točki 1 izreka navedene sodbe, da „Komisija mora povrniti škodo, ki je nastala [vinskim kletem] zaradi stečaja [DAI], ker ni bil vzpostavljen mehanizem, ki bi lahko v okviru ureditve iz člena 9 Uredbe [št. 2499/82], zagotavljal izplačila pomoči Skupnosti zadevnim proizvajalcem, ki jih določa ta uredba“.
- 31 Sodišče prve stopnje je zlasti v zvezi z dopustnostjo zahtevka, vloženega na podlagi člena 235 ES v okviru tožbenega razloga Komisije, ki se nanaša na zastaranje tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti Skupnosti, v točki 129 izpodbijane sodbe najprej poudarilo, da zastaralni rok, ki ga predvideva člen 46 Statuta Sodišča, ne začne teči, dokler niso izpolnjeni vsi pogoji, ki jim je podrejena obveznost povračila škode, in sicer obstoj nezakonitega ravnanja institucij Skupnosti, obstoj zatrjevane škode in vzročna zveza med tem ravnanjem in zatrjevano škodo.
- 32 Sodišče prve stopnje je nato v točki 130 navedene sodbe pojasnilo, da kadar je, kot v tej zadevi, primer, v katerem odgovornost Skupnosti izhaja iz normativnega akta, zastaralni rok ne začne teči pred nastankom škodljivih učinkov tega akta in posledično ne pred trenutkom, ko so oškodovanci utrpeli nedvomno škodo.
- 33 Sodišče prve stopnje je zato v točki 131 izpodbijane sodbe presodilo, da je v obravnavanem primeru zastaralni rok začel teči, ko so vinske kleti nedvomno utrpeli škodo zaradi delnega ali popolnega neizplačila pomoči Skupnosti. V točki 132 navedene sodbe je ugotovilo, da v obravnavanem primeru ni sporno, da so bile zadnje pošiljke vina vinskih kleti dobavljene marca 1983 in da bi jim moral DAI na podlagi člena 9(1) Uredbe št. 2499/82 minimalno nakupno ceno za vino izplačati najkasneje v devetdesetih dneh po prejemu vina v destilarno, torej najkasneje junija 1983.

- 34 Vendar je Sodišče prve stopnje v točki 133 izpodbijane sodbe presodilo, da v posebnih okoliščinah tega spora škode, ki so jo utrpele vinske kleti na koncu meseca junija 1983 zaradi delnega ali popolnega neizplačila pomoči Skupnosti v predpisanem roku, ni mogoče obravnavati, kot da je že od tega datuma imela nedvomno naravo, torej da je bila neizbežna in predvidljiva.
- 35 Sodišče prve stopnje je v točkah 136 in 145 izpodbijane sodbe dodalo, da je treba za presojo nedvomne narave škode upoštevati tiste postopke, ki jih je DAI sprožil pri italijanskih sodiščih in ki se specifično nanašajo na usodo varščine, ki jo zagotavlja Assedile, ob upoštevanju zapletenosti sistema, ki ga je uvedla Uredba št. 2499/82, in izjemnih okoliščin te zadeve, v katerih je bilo izredno težko, da bi se skrben in dobro obveščen gospodarski subjekt pred koncem teh postopkov zavedal tega, da ne bo mogel doseči izplačila zadevnih pomoči pred nacionalnim sodiščem iz navedene varščine.
- 36 Sodišče je v točki 146 izpodbijane sodbe štelo, da so v obravnavanem primeru nacionalna sodišča šele po sodbi Corte suprema di cassazione z dne 28. novembra 1994 dokončno odločila, kdo je prejemnik varščine, ki jo je izplačal Assedile, ter da zato škoda, ki so jo utrpele vinske kleti, ni mogla biti nedvoumna pred tem datumom.
- 37 Sodišče prve stopnje je v točki 147 navedene sodbe ugotovilo, da petletni zastaralni rok, ki ga določa člen 46 Statuta Sodišča, ni mogel začeti teči pred 28. novembrom 1994, tako da odškodninska tožba, ki je bila na podlagi člena 235 ES vložena leta 1998, ni prepozna. Zato je v točki 148 izpodbijane sodbe presodilo, da je treba ugovor zastaranja tožbe, ki ga je navedla Komisija, zavrtni, v točki 150 pa, da je navedeni odškodninski zahtevek dopusten.

Predlogi strank pred Sodiščem

38 Komisija Sodišču predlaga, naj:

- razveljavi izpodbijano sodbo v delu, v katerem je bilo z njo ugodeno odškodninski tožbi proti Komisiji;

- dokončno razsodi v zadevi in navedeno tožbo zavrže kot nedopustno, in

- vinskim kletem naloži plačilo stroškov tega postopka in postopka pred Sodiščem prve stopnje.

39 Vinske kleti Sodišču predlagajo, naj:

- zavrne pritožbo;

- podredno, če bi se pritožbi ugodilo, potrdi izpodbijano sodbo v delu, kjer je bilo Komisiji naloženo povračilo škode, ter zavrne ugovor zastaranja, ki ga je vložila Komisija, in

- Komisiji naloži plačilo stroškov.

Pritožba

- 40 Komisija v utemeljitev pritožbe navaja en sam tožbeni razlog, ki se nanaša na kršitev člena 46 Statuta Sodišča in načela pravne varnosti, v točkah od 129 do 150 izpodbijane sodbe.

Trditve strank

- 41 Komisija navaja, da ustaljena sodna praksa Sodišča in Sodišča prve stopnje uvaja načelo, v skladu s katerim petletni zastaralni rok postopkov zaradi nepogodbene odgovornosti zoper Skupnost, določen v členu 46 Statuta Sodišča, začne teči šele v trenutku nastanka škode. Ko odgovornost Skupnosti izvira iz zakonodajnih ukrepov, zastaralni rok ne more začeti teči, dokler tožečim strankam ni povzročena nedvomna škoda.
- 42 Komisija Sodišču prve stopnje zlasti očita, da v izpodbijani sodbi ni upoštevalo dejstva, da je z Uredbo št. 2499/82 dejansko povzročena škoda vinskim kletem s tem, da v njej ni predvidena možnost neposrednega nakazila pomoči Skupnosti proizvajalcu ob plačilni nesposobnosti destilaterja. Začetek navedenega roka bi torej moral biti določen na dan, ko zaradi plačilne nesposobnosti DAI vinske kleti niso mogle prejeti plačila navedene pomoči v roku devetdesetih dni po prejetju vina v destilarni, določenem v navedeni uredbi.
- 43 Po mnenju Komisije je Sodišče prve stopnje nasprotno utemeljilo na tem, kako so vinske kleti dojemale škodljive učinke Uredbe št. 2499/82. V zvezi s tem trdi, da je Sodišče prve stopnje, ker je menilo, da ne zadostuje, da so vinske kleti vedele, da so zaradi uporabe te uredbe utrpele škodo, presodilo, da je potreben popolnoma subjektiven element, in sicer to, da se morajo tožeče stranke zavedati, da bi lahko prejele

odškodnino le z odškodninsko tožbo zoper Komisijo, po neuspehlih poskusih, v obravnavanem primeru, da pri nacionalnih sodiščih dosežejo izplačilo pomoči Skupnosti z dodelitvijo, v njihovo korist, varščine, ki jo je izplačal Assedile.

- 44 Komisija poleg tega trdi, da izpodbijana sodba tudi ni v skladu z načeli, navedenimi v sodbi Sodišča z dne 7. novembra 1985 v zadevi Adams proti Komisiji (145/83, Recueil, str. 3539). Meni, da se vinske kleti ne morejo sklicevati na to sodbo, ker ta upošteva nenamerno nepoznavanje dejstva, zaradi katerega je nastala škoda. Vendar, kot je ugotovljeno v točkah 139 in 140 izpodbijane sodbe, v zvezi s tem ni nobenega dvoma glede dejstva, da so vinske kleti poznale podrobnosti Uredbe št. 2499/82.
- 45 Komisija poleg tega Sodišču prve stopnje očita, da je v izpodbijani sodbi kršilo zahtevo po pravni varnosti, ki se zahteva za uporabo zastaralnih rokov. Če bi bila namreč določitev trenutka, ko začne teči petletni rok iz člena 46 Statuta Sodišča, odvisna od subjektivnega dojetja nedvomne narave škode zainteresirane stranke, bi se očitno oškodovanec lahko odločil, kdaj je odškodninska tožba končno zastarala. Komisija v zvezi s tem dodaja, da pritožbeni postopek in postopek pred kasacijskim sodiščem, ki so ju sprožile vinske kleti, sicer v ničemer ni omogočil, v obravnavanem primeru, vplivati na njihovo prepričanje glede nedvomne narave škode.
- 46 Komisija sicer poudarja, da je Sodišče prve stopnje v sodbi protislovno obrazložilo razloge. Sodišče prve stopnje je namreč zavrnilo upoštevanje izčrpanja nacionalnih pravnih sredstev kot pogoj za dopustnost tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti, ki so jo vinske kleti vložile zoper Komisijo, in vezalo začetek zastaralnega roka za to tožbo na datum pravnomočne sodbe, izdane na nacionalni ravni, v obravnavanem primeru tiste, ki jo je dne 28. novembra 1994 izdalo Corte suprema di cassazione.
- 47 Vinske kleti v zvezi s tem trdijo, da je pritožba neutemeljena ter da je Sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi pravilno ugotovilo, da pogoji v zvezi z vložitvijo tožbe

za ugotovitev odgovornosti, vložene zoper Komisijo, niso bili izpolnjeni, dokler postopek, sprožen pred nacionalnimi sodišči, ni bil razrešen s sodbo Corte suprema di cassazione.

48 Vinske kleti menijo, da so morale počakati na konec postopkov v sporih na nacionalni ravni, preden so jih predložile organom Skupnosti, ob upoštevanju zlasti neobstoja, v obravnavanem primeru, kakršnega koli predpisa, ki bi urejal položaj plačilno nesposobnega destilaterja. V zvezi s tem dodajajo, da bi Sodišče prve stopnje gotovo zavrnilo njihovo tožbo zaradi odgovornosti, ker še niso bila izčrpana vsa nacionalna pravna sredstva. Po mnenju vinskih kleti torej nikakor ni nastopilo zastaranje, saj je zastaralni rok za tožbo zaradi nepogodbene odgovornosti zoper Komisijo začel teči šele potem, ko je Corte suprema di cassazione zavrnilo njihovo tožbo, s čimer je sodba Tribunale civile di Roma postala pravnomočna.

49 Vinske kleti Komisiji poleg tega očitajo, da je njena utemeljitev, v skladu s katero naj bi izpodbijana sodba vsebovala protislovje v zvezi z dopustnostjo tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti zoper Komisijo, in da je začetek zastaralnega roka, ki se uporabi za to tožbo v vsakem primeru neutemeljen, saj temelji na vzporedni postavitvi dveh delov te sodbe, ki se nanašata na različne pravne pojme in različno dejansko stanje.

50 Če bi Sodišče sprejelo trditve Komisije v zvezi z zastaranjem tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti zoper Komisijo in če bi morale določiti nov začetek zastaralnega roka za to tožbo, vinske kleti trdijo, da ta rok v zvezi z njimi ne bi mogel začeti teči pred nastankom neupravičene obogatitve Skupnosti s povračilom varščine, ki jo je izplačal Assedile, leta 1991, ob prenosu varščine iz AIMA na EKUJS. Vinske kleti trdijo, da so za ta prenos na EKUJS in torej neupravičeno obogatitev Skupnosti izvedle šele po prejetju dopisa Komisije z dne 8. decembra 1997. Zastaralni rok za navedeno tožbo bi torej moral začeti teči s tem dnevom.

- 51 Vinske kleti se v zvezi s tem sklicujejo na ustaljeno sodno prakso Sodišča in zlasti na zgoraj navedeno sodbo v zadevi Adams proti Komisiji, v skladu s katero nastop zastaranja ni veljavna obramba zoper zahtevek osebe, ki je utrpela škodo, ker je bila ta oseba pozno seznanjena z dejstvom, zaradi katerega je nastala škoda, in tako ni mogla v razumnem času vložiti tožbe. Vinske kleti prav tako poudarjajo, da so zaščitile svoje pravice s tem, da so od AIMA zahtevale plačilo terjatev, ki so jih imele do DAI iz varščine, ki jo zagotavlja Assedile, in pozneje od Komisije, da ugotovi nepravilnosti, ki jih je napravil AIMA. V obravnavanem primeru jim torej ni mogoče očitati, da so po svoji krivdi zamudile rok.

Presoja Sodišča

- 52 Uvodoma je treba opozoriti, da se pravica do začetka postopka pred sodiščem Skupnosti lahko izvršuje le v skladu s pogoji, ki so v zvezi s tem določeni z določbami, ki urejajo posamezne postopke, zlasti, v obravnavanem primeru, odškodninsko tožbo, določeno v členu 235 ES. Zato se je ta pravica pred Sodiščem prve stopnje veljavno izvajala le, če je to pravilno uporabilo zlasti določbe, ki urejajo pravila v zvezi z zastarajem glede navedenih postopkov (glej v tem smislu sklep z dne 18. julija 2002 v zadevi Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, C-136/01 P, Recueil, str. I-6565, točka 26).
- 53 V skladu s členom 46 Statuta Sodišča tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti Skupnosti zastarajo v petih letih od nastanka kršitve.
- 54 Petletni zastaralni rok, določen v navedeni določbi, začne teči, ko so izpolnjeni vsi pogoji, od katerih je odvisna obveznost povračila, in zlasti ko je škoda, ki jo je treba povrniti, konkretizirana. Zato, kadar gre za primer, kakršen je v obravnavanem primeru, ko odgovornost Skupnosti izvira iz normativnega akta, začne ta zastaralni rok teči, ko nastanejo škodljivi učinki tega akta, torej ko je tožečim strankam povzročena nedvomna škoda (glej zlasti sodbi z dne 27. januarja 1982 v združenih

zadevah Birra Wührer in drugi proti Svetu in Komisiji, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 in 5/81, Recueil, str. 85, točka 10, in z dne 19. aprila 2007 v zadevi Holcim (Deutschland) proti Komisiji, C-282/05 P, ZOdl., str. I-2941, točka 29).

- 55 Sodišče prve stopnje je v točki 131 izpodbijane sodbe presodilo, da je v obravnavanem primeru zastaralni rok začel teči, ko so vinske kleti nedvomno utrpele škodo zaradi delnega ali popolnega neizplačila pomoči Skupnosti. Poleg tega je v točki 132 navedene sodbe ugotovilo, da ni sporno, da bi jim moral DAI minimalno nakupno ceno za vino izplačati najkasneje junija 1983 ob uporabi člena 9(1) Uredbe št. 2499/82. Vendar v posebnih okoliščinah tega spora Sodišče prve stopnje v točki 133 izpodbijane sodbe ni presodilo, da je treba škodo, ki so jo utrpele vinske kleti na koncu meseca junija 1983, obravnavati, kot da je bila že od tega datuma nedvomna, da je bila torej neizbežna in predvidljiva.
- 56 Sodišče prve stopnje je v točkah 136 in 145 izpodbijane sodbe presodilo, da je treba za presojo nedvomne narave škode upoštevati tiste postopke, ki jih je DAI sprožil pri italijanskih sodiščih in ki se specifično nanašajo na usodo varščine, ki jo zagotavlja Assedile, ob upoštevanju zapletenosti sistema, ki ga je uvedla Uredba št. 2499/82, in izjemnih okoliščin te zadeve, v katerih je bilo izredno težko, da bi se skrben in dobro obveščen gospodarski subjekt pred koncem teh postopkov zavedal tega, da ne bo mogel doseči izplačila zadevnih pomoči pred nacionalnim sodiščem iz navedene varščine.
- 57 Sodišče prve stopnje je zato v točkah od 145 do 147 izpodbijane sodbe ugotovilo, so se vinske kleti šele po sodbi Corte suprema di cassazione z dne 28. novembra 1994 lahko zavedele, da ne bodo dosegle plačila zneskov zadevne pomoči s pomočjo varščine, ter da zato škoda, ki so jo utrpele, pred tem datumom ni bila nedvomna, tako da petletni zastaralni rok, določen v členu 46 Statuta Sodišča, ne bi mogel začeti teči pred tem.

- 58 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da je Sodišče prve stopnje tako sprejelo subjektiven pristop izpolnitve pogojev za nepogodbena odgovornost Skupnosti, v skladu s katerim škode, nastale zaradi nezakonitega normativnega akta, ni mogoče šteti za nedvomno, dokler je domnevni oškodovanec kot take ne dojame. V izpodbijani sodbi je namreč Sodišče prve stopnje presojo nedvornega značaja škode, povzročene vinskim kletem, povežalo z njihovim zavedanjem, da ne bodo mogle doseči povračila škode pred nacionalnimi sodišči.
- 59 Pogoji, od katerih je odvisna obveznost povračila škode, določeni v členu 288, drugi odstavek, ES in so torej pravila zastaranja, ki urejajo tožbe za povračilo navedene škode, lahko utemeljena le na strogo objektivnih merilih. Sicer bi namreč to lahko škodilo načelu pravne varnosti, na katerega se opirajo pravila zastaranja in s katerim se zahteva, da so pravna pravila prava Skupnosti jasna in določena ter da zagotavljajo predvidljivost dejanskih stanj in pravnih razmerij, ki izhajajo iz pravnega reda Skupnosti (glej zlasti sodbo z dne 15. februarja 1996 v zadevi Duff in drugi, C-63/93, Recueil, str. I-569, točka 20).
- 60 Poleg tega je treba ugotoviti, da je posledica zadržanja zastaralnega roka tožbe zaradi nepogodbene odgovornosti Skupnosti za toliko časa, dokler domnevni oškodovanec ni osebno prepričan, da je bil oškodovan, sprememba trenutka ugasnitve navedene tožbe v skladu z osebnim dojemanjem, ki bi ga lahko imela posamezna stranka, glede obstoja škode, kar je v nasprotju z zahtevo po pravni varnosti, potrebno za uporabo zastaralnih rokov.
- 61 V zvezi s tem je prav tako treba ugotoviti, da je Sodišče zavrnilo trditev, v skladu s katero naj zastaralni rok iz člena 46 Statuta Sodišča začne teči, šele ko oškodovanec natančno in podrobno pozna dejansko stanje zadeve, ker seznanitev z dejstvi ni pogoj, ki mora biti izpolnjen za začetek teka zastaralnega roka (glej zgoraj navedeni sklep Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, točka 31). Subjektivne presoje obstoja škode se tako ne upošteva pri določitvi začetka tega zastaralnega roka za tožbo zaradi nepogodbene odgovornosti Skupnosti.

- 62 Iz tega izhaja, da Sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi ni moglo ugotoviti nedvomne narave škode, povzročene vinskim kletem, in torej določiti začetka tega zastaralnega roka za njihovo tožbo zaradi odgovornosti, pri čemer se je sklicevalo na to, kako so vinske kleti dojemale škodljive učinke Uredbe št. 2499/82. Sodišče prve stopnje bi se moralo v zvezi s tem nasprotno opreti na izključno objektivna merila.
- 63 In prav na ta merila se je Sodišče že oprlo pri določitvi začetka zastaralnega roka, določenega v členu 46 Statuta Sodišča. Kot namreč izhaja iz točke 33 zgoraj navedene sodbe Holcim (Deutschland) proti Komisiji, je Sodišče presodilo, da je navedeni rok začel teči, ko je premoženjska škoda oškodovancu dejansko nastala. Iz tega torej izhaja, da je začetek tega roka vezan na objektivno izgubo, do katere je dejansko prišlo v premoženju domnevno oškodovane stranke.
- 64 Sodišče prve stopnje bi torej v obravnavanem primeru moralo v izpodbijani sodbi šteti, da je petletni zastaralni rok za tožbo zaradi odgovornosti, ki so jo na podlagi člena 235 ES vložile vinske kleti, začel teči od dneva, ko je škoda, povzročena z Uredbo št. 2499/82, objektivno nastala ter povzročila premoženjsko izgubo vinskih kleti.
- 65 Sodišče prve stopnje bi moralo predvsem presoditi, da je navedeni zastaralni rok začel teči, ko je uporaba nezakonite ureditve izplačila pomoči Skupnosti, določene v členu 9 Uredbe št. 2499/82 vinskim kletem, dejansko in objektivno povzročila škodo, s tem da jim ni zagotovila neposrednega izplačila pomoči Skupnosti, ko je bil DAI plačilno nesposoben. Ta trenutek bi torej moral biti dan, ko vinske kleti niso mogle doseči navedenega izplačila v roku devetdesetih dni po prejetju vina v destilarni, določenem v navedeni določbi, torej konec junija 1983, kot to izhaja zlasti iz točke 132 izpodbijane sodbe.
- 66 Vendar s tem, da je Sodišče prve stopnje v točki 147 izpodbijane sodbe presodilo, da zastaralni rok, ki ga določa člen 46 Statuta Sodišča, ni mogel začeti teči pred

28. novembrom 1994, in zato, ker je v točki 150 navedene sodbe ugotovilo, da je tožba, ki je bila pri njem vložena 12. oktobra 1998, kar je več kot petnajst let po dejanskem nastanku škode, dopustna, ker ni bila vložena prepozno, je napačno uporabilo določbe v zvezi z zastaranjem iz navedenega člena.

- 67 Sicer je treba zavreči sklepanje vinskih kleti, ki temelji na zgoraj navedeni sodbi v združenih zadevah Adams proti Komisiji, v kateri je Sodišče presodilo, da nastop zastaranja ni veljavna obramba zoper zahtevek osebe, ki je utrpela škodo, ker je bila ta oseba pozno seznanjena z dejstvom, zaradi katerega je nastala škoda. Nasprotno kot v zadevi, v kateri je bila izdana navedena sodba, vinske kleti v obravnavanem primeru ne trdijo, da od konca junija 1983 niso bile seznanjene z dejstvom, zaradi katerega je nastala škoda, saj so bile v celoti seznanjene, v tem obdobju, da jim s členom 9 Uredbe št. 2499/82 ni zagotovljeno nikakršno neposredno izplačilo zadevne pomoči Skupnosti ob morebitni plačilni nesposobnosti destilaterja.
- 68 Poleg tega je treba dodati, da dejstvo, da so vinske kleti intervenirale v postopku v zvezi z varščino, ki ga je pri italijanskih sodiščih začel DAI, tem ne preprečuje, da vzporedno vložijo tožbo zaradi odgovornosti pri Sodišču na podlagi člena 235 ES. Ta določba natančno podeljuje sodiščem Skupnosti izključno pristojnost za odločanje o odškodninskih tožbah na podlagi člena 288, drugi odstavek, ES, zoper Skupnost (glej zlasti sodbo z dne 27. septembra 1988 v združenih zadevah Asteris in drugi, od 106/87 do 120/87, Recueil, str. 5515, točka 15).
- 69 Nazadnje je treba ugotoviti, kot izhaja iz samega besedila člena 46 Statuta Sodišča, da tožba, vložena pri nacionalnem sodišču, ne pomeni dejanja, ki prekini zastaranje odškodninske tožbe na podlagi člena 235 ES (glej v tem smislu zgoraj navedeni sklep Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi proti Komisiji, točka 56). Iz tega prav tako izhaja, da vložitev tožbe na nacionalni ravni ne odloži začetka tega zastaralnega roka navedene tožbe.
- 70 Iz vseh zgornjih ugotovitev izhaja, da je treba izpodbijano sodbo razveljaviti v delu, v katerem je bila tožba vinskih kleti zaradi nepogodbene odgovornosti razglašena za

dopustno in kjer je bila Komisiji naložena povrnitev škode, ki so jo utrpele vinske kleti, zaradi stečaja družbe DAI, ker ni bilo mehanizma, ki bi zagotavljal, v okviru ureditve, uvedene s členom 9 Uredbe št. 2499/82, izplačilo pomoči Skupnosti, določene s to uredbo, zadevnim proizvajalcem.

Tožba pred Sodiščem prve stopnje

- 71 Člen 61, prvi odstavek, drugi stavek, Statuta Sodišča določa, da lahko to ob razveljavitvi odločitve Sodišča prve stopnje, če stanje postopka to dovoljuje, samo dokončno odloči o zadevi. Poudariti je treba, da je v tem primeru tako.
- 72 Glede zahteve vinskih kleti, da se Komisiji na podlagi člena 235 ES naloži, naj jim izplača odškodnine v znesku, ki ustreza višini njihovih še neplačanih terjatev do DAI, se tej zahtevi iz razlogov, predstavljenih v točkah od 70 do 73 te sodbe, ne ugotovi.
- 73 Kot namreč izhaja predvsem iz točke 72 te sodbe, je petletni zastaralni rok, določen v členu 46 Statuta Sodišča, začel teči konec junija 1983, tako da je treba šteti, da je odškodninski zahtev na podlagi člena 235 ES, vložen leta 1998, zastaral, ter ga zavrniti kot nedopustnega.
- 74 Posledično, ker je Sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi kot nedopustne že zavrglo zahtevke vinskih kleti glede razglasitve ničnosti dopisa z dne 31. julija 1998 in ugotovitve nedelovanja navedene institucije ter njihove zahteve za naložitev Komisiji povračila zaradi nepravilne obogatitve, je treba tožbo vinskih kleti v zadevi T-166/98 zavreči v celoti.

Stroški

⁷⁵ Člen 122 Poslovnika Sodišča določa, da če je pritožba utemeljena in če Sodišče samo dokončno odloči v sporu, Sodišče odloči tudi o stroških. V členu 69(2) tega poslovnika, ki se uporabi v pritožbenem postopku na podlagi člena 118 tega poslovnika, je določeno, da se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglášeni. Komisija je predlagala, naj se vinskim kletem naloži plačilo stroškov, in ker te s svojimi predlogi niso uspele, se jim naloži plačilo stroškov tega postopka in postopka pred Sodiščem prve stopnje.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. **Sodba Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti z dne 23. novembra 2004 v zadevi Cantina sociale di Dolianova in drugi proti Komisiji (T-166/98) se razveljavi v delu, v katerem je bila tožba, ki so jo vložile Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, Cantina Trexenta Soc. coop. arl, Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl in Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, razglašena za dopustno in kjer je bila Komisiji Evropskih skupnosti naložena povrnitev škode, ki so jo te utrpele zaradi stečaja družbe Distilleria Agricola Industriale de Terralba, ker ni bilo mehanizma, ki bi zagotavljal, v okviru ureditve, uvedene s členom 9 Uredbe Komisije (EGS) št. 2499/82 z dne 15. septembra 1982, ki predpisuje določbe o preventivni destilaciji za vinsko tržno leto 1982/1983, izplačilo pomoči Skupnosti, določene s to uredbo, zadevnim proizvajalcem.**

2. **Tožba v zadevi T-166/98 se zavrže.**

3. **Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, Cantina Trexenta Soc. coop. arl, Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl ter Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari nosijo stroške tega postopka in postopka pred Sodiščem prve stopnje Evropskih skupnosti.**

Podpisi